

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi varhaiskasvatuslaiksi
15.3.2018 (Lausunto jätetty kyselylomakkeelle /lausuntopalvelu.fi)

1 luku. Yleiset säännökset (1-3 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) pitää erittäin hyvänä, että luonnoksessa hallituksen esitykseksi varhaiskasvatuslaiksi on tavoitteissa § 3 kohta 6, jonka mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen sekä edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. TANE:n näkemys on, että sukupuolten tasa-arvon edistäminen olisi kuitenkin lain yleisen tavoitteen lisäksi **valtavirtaistettava lain muihinkin pykäliin.**

2 luku. Varhaiskasvatuksen järjestäminen (4-11 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä.

TANE pitää tärkeänä 4 §:ään kirjattua lapsen edun ensisijaisuutta. Varhaiskasvatuksessa tulee varmistaa kaikin tavoin, että lapsen omaa kokemusta kuunnellaan, eikä häntä aseteta ahtaisiin sukupuolirooleihin. Varhaiskasvatuksen tulee mahdollistaa lapselle valintojen tekeminen ja kykyjen kehittäminen ilman sukupuoleen perustuvia ennakko-oletuksia tai rajoituksia.

10 §:n (varhaiskasvatusympäristö) osalta TANE esittää, että lainsäädäntöön kirjataan **sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatusympäristön rakentaminen.** Varhaiskasvatusta järjestävän toimintayksikön toimitilojen ja toimintavälineiden tulee olla sellaiset, että ne eivät ylläpidä ahtaita sukupuolinormeja vaan tukevat lasten kasvua ilman tiukkojen sukupuolinormien asettamia rajoituksia.

Sukupuolitietoisen varhaiskasvatusympäristön rakentamista tuetaan parhaiten sisällyttämällä **varhaiskasvattajien perusopintoihin ja täydennyskoulutuksiin pakollisia tasa-arvoon ja sukupuolisensitiivisyyteen perehdyttäviä opintojaksoja.**

3 luku. Oikeus varhaiskasvatukseen (12-15 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä.

12 §, Oikeus varhaiskasvatukseen: Varhaiskasvatus tasoittaa mm. koulun aloittamisen valmiuksia. Kuten luonnoksessa varhaiskasvatuslaiksikin todetaan, on oikeus varhaiskasvatukseen tärkeä lapsille, ja erityisesti eri syistä haavoittuvassa asemassa oleville lapsille.

4 luku. Menettelysäännökset (16-20 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä.

20 §, Osallisuus ja vaikuttaminen: Luonnoksessa varhaiskasvatuslaiksi ehdotetaan säädettäväksi lasten sekä lasten vanhempien ja muiden huoltajien osallisuutta ja vaikuttamista koskeva säännös, jolla korostetaan heidän mahdollisuuksiaan osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa, että **sukupuolitietoisien ajattelutavan tulee olla myös osa vanhempien ja huoltajien kanssa käytäviä varhaiskasvatuskeskusteluja**. Tässä yhteydessä tulee huomioida kaikki tosiasialliset perhesuhteet. Sukupuolinormit vaikuttavat myös varhaiskasvattajien oletuksiin lapsen vanhemmista. Lisäksi yleinen näkemys on, että äidit ottavat enemmän vastuuta lasten hoito- ja kasvatuskeskusteluista. **Isien osallisuutta päivähoidon toiminnassa ja varhaiskasvatuskeskusteluissa tulee korostaa. Kaikilla lapsen vanhemmilla tulee olla tasa-arvoinen mahdollisuus saada tietoa lapsestaan ja osallistua aktiivisesti lasta koskevien suunnitelmien tekoon.**

5 luku. Varhaiskasvatuksen suunnittelu ja arviointi (21-24 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä.

§ 21, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet: Opetushallituksen laatiessa varhaiskasvatuksen perusteita **tulee tasa-arvo- ja sukupuolinäkökulma huomioida läpileikkaavasti**. Varhaiskasvatusta ohjaavissa suunnitelmissa tasa-arvokirjausten pitää olla konkreettisia ja kytkeytyä vahvasti käytäntöön.

6 luku. Henkilöstö, kelpoisuusvaatimukset ja niiden siirtymäsäännökset (25-33 § + 75 §:n 2 momentti ja 76 § + asetusluonnos 3 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä.

Varhaiskasvattajat vaikuttavat keskeisellä tavalla lasten käsitykseen sukupuolesta ja sukupuolieroista. Nykyisistä varhaiskasvatuksen opinnoista puuttuu yleinen opintokokonaisuus, joka käsittelee sukupuolta, sen moninaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Henkilökunnan osaamista sukupuolisensitiivisyydessä pitäisi vahvistaa.

7 luku. Henkilöstön mitoitus, rakenne ja täydennyskoulutus ja niiden siirtymäsäännökset (34-39 § + 75 §:n 3 momentti + asetusluonnos 1-2 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä.

34 §: Luonnoksessa hallituksen esitykseksi todetaan, että varhaiskasvatuksen ryhmät tulee muodostaa ja tilojen suunnittelu ja käyttö järjestää siten, että varhaiskasvatukselle säädetyt tavoitteet voidaan saavuttaa. Tämä koskee myös sukupuolten tasa-arvon edistämistä.

35 §: Henkilöstön mitoitus vaikuttaa työn kuormittavuuteen. Varhaiskasvatuksessa on varmistettava riittävät henkilöstöresurssit.

39 §, Täydennyskoulutus: Varhaiskasvatuksen henkilöstön täydennyskoulutuksessa tulee **korostaa henkilöstön tietoja ja taitoja tasa-arvotietoisesta ja sukupuolisensitiivisestä toiminnasta ja opetusmenetelmistä**. Sukupuolitietoisien kasvatuksen perustietoja on tarjottava kaikille työntekijäryhmille.

8 luku. Salassapito ja tietojen vaihto (40-42 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä.

9 luku. Yksityisen palvelujen tuottajan järjestämä varhaiskasvatus (43-49 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä.

10 luku. Hallinto ja valvonta (50-59 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä

11 luku. Rahoitus ja asiakasmaksut (60-61 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä

12 luku. Oikeusturvakeinot ja muutoksenhaku (62-64 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä

13 luku. Varhaiskasvatuksen tietovaranto ja sen käyttöönoton aikataulusta (65-74 § + 77 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä

14 luku. Voimaantulo (75 §)

Lausuntonne lain voimaantuloajankohdasta ja 31 ja 37 § soveltamisajankohdasta

Liitelait

Kommentit lakiehdotuksista 2-5

Vaikutukset

Kommentit lakiehdotuksen vaikutusarviointeihin:

Luonnoksessa varhaiskasvatuslaiksi todetaan, että esityksellä ei arvioida olevan juurikaan sukupuolivaikutuksia lasten, varhaiskasvatuksen henkilöstön tai lasten huoltajien osalta. Kuitenkin lain tavoitteena on edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Kun sukupuolivaikutusten arvioinnissa on päädytty siihen, että sukupuolivaikutuksia ei ole, se tarkoittaa, että laki ei täytä siihen erikseen kirjattua tavoitetta sukupuolten tasa-arvon edistämisestä.

Varhaiskasvatus on sukupuolten välisen tasa-arvon ydinkysymyksiä. Lasten osalta on olennaista, kohdataanko heidät yksilöinä ilman kaavamaisia sukupuoliodotuksia. Jotta varhaiskasvatushenkilöstö voisi toteuttaa lain tavoitetta edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa,

tulee kaikille henkilöstöryhmille tarjota pakollisena tasa-arvo- ja sukupuolisensitiivistä perus- ja täydennyskoulutusta.

Koska varhaiskasvatuksen parissa työskentelevä henkilöstö on hyvin naisvaltaista, on henkilöstön asemaan tehtävillä muutoksilla merkittävät tasa-arvovaiikutukset. Esimerkiksi henkilöstön mitoitus vaikuttaa työn kuormittavuuteen. Lastentarhanopettajien palkkataso on matala, ja muun muassa OECD-maiden vertailussa suomalaiset varhaiskasvattajat ovat jääneet palkkakuoppaan. Varhaiskasvatusalan palkkataso vaikuttaa osaltaan myös naisten ja miesten välisiin palkkaeroihin.

Laadukas ja riittävästi resursoitu varhaiskasvatus on myös lasten vanhempien kannalta keskeinen tasa-arvokysymys. Hyvin toimiva varhaiskasvatus on avainasemassa lasten vanhempien mahdollisuuksissa sovittaa yhteen työtä ja perhe-elämää. Perhevapaiden ja pienten lasten hoivan epätasainen jakautuminen sukupuolten kesken on keskeinen tasa-arvokysymys. Varhaiskasvatuksen saatavuudella ja laadulla on vaikutusta etenkin naisten työllistymiseen.

Varhaiskasvatuslain luonnokselle tulee ehdottomasti tehdä kunnollinen sukupuolivaikutusten arviointi.

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Kommentit luonnoksen pääluvusta 4

Lausunnon keskeinen sisältö

Tiivistelmä lausunnostanne

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) pitää erittäin hyvänä, että luonnoksessa varhaiskasvatuslaiksi on mainittu yhtenä tavoitteena antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen sekä edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. TANE:n näkemys on, että sukupuolten tasa-arvon edistäminen olisi kuitenkin lain yleisen tavoitteen lisäksi **valtavirtaistettava lain muihinkin pykäliin.**

TANE pitää tärkeänä 4 §:ään kirjattua lapsen edun ensisijaisuutta. On varmistettava, että varhaiskasvatus myös käytännössä mahdollistaa lapselle valintojen tekemisen ja kykyjen kehittämisen ilman sukupuoleen perustuvia ennakko-oletuksia tai rajoituksia.

TANE esittää lainsäädäntöön kirjattavaksi **sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatusympäristön (10 §) rakentamisen.** Varhaiskasvatuksen toimintaympäristön tulee olla sellainen, että se ei ylläpidä sukupuolistereotyyppioita, vaan tukee lasten kasvua ilman sukupuolinormien asettamia rajoituksia. Nykyisin muun muassa lasten lelut ja kirjat ovat sukupuolittuneita, ja sukupuolittuneisuus näkyy myös esimerkiksi leikkitilojen järjestämisessä. Tätä sukupuolittuneisuutta pitää purkaa.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa, että **sukupuolitietoisen ajattelutavan tulee olla myös osa vanhempien ja huoltajien kanssa käytäviä varhaiskasvatuskeskusteluja (20 §).** Kaikilla lapsen vanhemmilla tulee olla tasa-arvoinen mahdollisuus saada tietoa lapsestaan ja osallistua aktiivisesti lasta koskevien suunnitelmien tekoon. Sukupuolinormit vaikuttavat myös varhaiskasvattajien oletuksiin lapsen vanhemmista, ja näitä oletuksia pitäisi pystyä haastamaan ja ottaa lähtökohdaksi perheiden moninaisuus. Samalla isien osallisuus päivähoiton toiminnassa ja kasvatuskeskusteluissa pitää ottaa erityisesti huomioon.

Opetushallituksen laatiessa varhaiskasvatuksen perusteita (21 §) **tulee tasa-arvo- ja sukupuolinäkökulma huomioida läpileikkaavasti**. Varhaiskasvatusta ohjaavissa suunnitelmissa tasa-arvokirjausten pitää olla konkreettisia ja kytkeytyä vahvasti käytäntöön

Varhaiskasvattajat vaikuttavat keskeisellä tavalla lasten käsitykseen sukupuolesta ja sukupuolieroista. Varhaiskasvatuksen opinnoista puuttuu yleinen opintokokonaisuus, joka käsittelee sukupuolta, sen moninaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tällaista koulutusta tulisi lisätä.

Varhaiskasvatus kytkeytyy sukupuolten välisen tasa-arvon ydinkysymyksiin. Lasten osalta on olennaista, kohdataanko heidät yksilöinä ilman kaavamaisia sukupuoli-odotuksia. Henkilöstön näkökulmasta on huomattava, että henkilöstön asemaan tehtävillä muutoksilla vahvat tasa-arvovaikutukset, koska varhaiskasvatuksen henkilöstö on hyvin naisvaltaista. Lastentarhanopettajien palkkataso on matala, mikä vaikuttaa naisten ja miesten välisiin palkkaeroihin. Lisäksi mm. henkilöstön mitoitus vaikuttaa työn kuormittavuuteen.

Laadukas ja riittävästi resursoitu varhaiskasvatus on myös lasten vanhempien kannalta keskeinen tasa-arvokysymys. Hyvin toimiva varhaiskasvatus on avainasemassa lasten vanhempien mahdollisuuksissa sovittaa työtä ja perhettä yhteen. Perhevapaiden ja pienten lasten hoivan epätasainen jakautuminen sukupuolen mukaan on keskeinen tasa-arvokysymys.

Jotta sukupuolten tasa-arvo toteutuisi suomalaisessa varhaiskasvatuksessa, tasa-arvoa pitää tukea rakenteellisesti koulutuksen ja suunnittelun avulla.

Luonnoksessa varhaiskasvatuslaiksi todetaan, että esityksellä ei arvioida olevan juurikaan **sukupuolivaikutuksia** lasten, varhaiskasvatuksen henkilöstön tai lasten huoltajien osalta. Kuitenkin lain tavoitteena on edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Kun sukupuolivaikutusten arvioinnissa on päädytty siihen, että sukupuolivaikutuksia ei ole, se tarkoittaa, että laki ei täytä siihen erikseen kirjattua tavoitetta sukupuolten tasa-arvon edistämisestä.

Varhaiskasvatuslain luonnokselle tulee ehdottomasti tehdä perusteellinen sukupuolivaikutusten arviointi.